

Posudek na bakalářskou práci Marka Panuše „Pojetí vědy s epistemickými aspekty u Jana Dunse Scota a Immanuela Kanta“

Bakalářská práce „Pojetí vědy s epistemickými aspekty u Jana Dunse Scota a Immanuela Kanta“ se skládá ze tří částí. V nich autor postupně představuje Scotovu teorii vědění a vědy, v kontextu základních epistemologických pojmů „apriorní-aposteriorní“, „analytické-syntetické“ pak vykládá teorii poznání a vědy Immanuela Kanta, aby v závěru předložil relevantní srovnání koncepcí obou autorů.

Práce, která se věnuje tématu, jež se v současném scotistickém a kantiánském bádání těší značné pozornosti (viz např. práce L. Honnefeldera či M. Chabady), je přehledně a jasně strukturována. Vykazuje také zpracování dostatečného počtu kvalitní sekundární literatury. Určitý nepoměr vzniká vzhledem k práci s literaturou primární. Zatímco zpracování Kantovy koncepce vychází přímo z literatury primární, tj. *Kritiky čistého rozumu*, prezentace Scotovy doktríny pouze z literatury sekundární (Chabada, Sousedík). Bohužel, musíme konstatovat, že práce je napsána velice žoviálním stylem, který je zcela neadekvátní žánru odborného práce, jakým bakalářská práce bezesporu je (viz např. str. 9, kdy autor říká: „Na středověk lze nahlížet z několika pohledů. Jeden může být „středověk=temno“, který v nás vyvolal A.Jirásek a jemu podobní.“). Musíme říci, že práce je stejně tak ledabyle zpracovaná po stránce typografické a grafické (nesrovnané odstavce v poznámkách, celá řada „překlepů“, hlásek, slov, a také větných elips („Když rozdělíme syntetické soudy na apriorní a aposteriorní.“ (str. 27)). Stylistická rovina práce je také slabá. Místo užívaného termínu „podtitul“ autor užívá krkolomný, oxymóronem zavánějící, výraz „podnadpis“ (dále viz „Tento mód poznání ...“ (str. 18)). Uváděna je také řada nepřesných a zkratkovitých formulací. Např. o moderní filosofii, na rozdíl od filosofie scholastické, se podle autora má říkat: „Filosofie se chápe jako „prostor“ pro debaty“. Máme to chápat tak, že ve scholastice se nedisputovalo? (str. 22).

Se slabou stránkou formální kontrastuje poměrně kvalitní stránka obsahová. Představení koncepcí obou autorů lze, až na pár nejasností (např. na str. 8 se říká, že aristotelská věda je „schopnost vědění“; v závorce sice autor uvádí termín „habitus“, ale překlad „schopnost“ je zavádějící - může se jím myslet i aktivní potence, mohutnost), považovat za odpovídající a výstižné. I komparační část je možno považovat za zdařilou. Především autorovy teze o shodě Scota a Kanta v deduktivní ideálu a v poznání obecného a nutného na straně jedné, a autorovy poznámky o jejich odlišnostech v pojetí „a priori“, vědy a reality na straně druhé jsou vystižením důležitých doktrinálních odlišností.

Danou komparaci by však šlo rozšířit (je představena na necelých pěti stranách), a to zejména na úkor, poněkud rozvláčné, a v jistém slova smyslu snad i zbytečné, části o Kantově teorii kategorií a transcendentální dedukce:

- 1) Autor na začátku práce stručně představuje Aristotelovo pojetí vědy (1.1. Aristoteles a doba, v níž žil Scotus“). Na str. 10 dostává čtenář příslib, že později se autor bude věnovat prezentaci obtížím (plurál!) Aristotelovy nauky, tak jak je vidí Scotus. Jediným vyjádření této kritiky je autorovo tvrzení, že „Aristoteles jednotlivému nepřikládal váhu a neměl potřebu se jím nějak zabývat“ (str. 18). To je však málo, přinejmenším proto, že autor přislíbil Scotovo řešení *obtíží*. Autor nechává stranou, zejména pro srovnání s Kantem významný, „kognitivní aktivismus“, jímž se Scotus od Aristotela podstatně odlišuje. Poznání není jen „trpěním“ a recepcí afekcí z extramentální reality, ale také aktivním, vitálním zpracováním „dat“ pocházejících od extramentálních věcí. Tento „aktivismus“ je patrný na Scotově známé teorii

částečných příčin (intelekt jako hlavní, poznávaný předmět pouze jako instrumentální příčina), které skládají celkovou příčinu účinku, jímž je (ať smyslový či intelektivní) kognitivní akt. Autor bohužel na tuto skutečnost neupozorňuje, i když právě zde by bylo možné říci, že, ve srovnání s Aristotelem, je Scotus Kantovi podstatně blíže.

- 2) Autor hovoří o zásadním významu rozumového intuitivního poznání u Scota (v jehož přijetí se právě Scotus liší od Aristotela). Bohužel však kandidát nezmiňuje, jak se to má s intuicí u Kanta. Měl pro ni ve svém epistemologickém konceptu novověký filosof místo? Pokud ano, uznával ji jako součást kognitivní výbavy člověka?
- 3) V kapitole 3.2. „Možnost shody v analytických/syntetických soudech“ autor tvrdí, že podle Kantovy koncepce, na rozdíl od koncepce realistické (Scotovy), je analytický soud neinformativní a nemá žádný vztah k realitě. Bohužel však v této souvislosti nechává stranou srovnání klíčového „syntetického apriori“. Autor nezmiňuje, že ve scholastice lze najít, v určitém slova smyslu, realistický protějšek Kantova syntetického apriori, jímž jsou výpovědi, v nichž se subjektu připisují tzv. proprioové vlastnosti. Domníváme se, že přinejmenším zmínka o tomto realistickém protějšku Kantova syntetického apriori by učinila srovnání komplexnějším.

Práci doporučujeme k obhajobě. Z důvodu závažných nedostatků zejména po stránce formální ji navrhuje hodnotit známkou velmi dobře mínus.

Wolfenbüttel, 8. srpna 2010.

Daniel Heider, Ph.D.

